

ЛЕКЦІЇ 3 «УПРАВЛІННЯ СФЕРОЮ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ»

для студентів спеціальності 014.11- середня освіта (фізична культура)
факультетів: педагогічної освіти, післядипломної та заочної освіти

Подано короткий зміст лекцій, детальніша інформація з тем, які вивчаються, подана у навчальному посібнику авторів програми: Жданова О., Чеховська Л. Основи управління сферою фізичної культури і спорту: Навчальний посібник. - Львів: ЛДУФК, - 2017 - 244с.

Тема 1: ВСТУП ДО КУРСУ “УПРАВЛІННЯ СФЕРОЮ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ” (2 години)

В лекції розглянуто: історію виникнення міжгалузевої науки управління; формування навчального предмету і сучасний зміст навчального курсу; термінологічну базу науки управління; сучасні концепції теорії управління.

Необхідність в управлінні виникла одночасно з формуванням людського суспільства, як тільки люди стали об'єднуватися в групи для організації спільної праці.

Проблеми управління цікавили і древніх греків. Так, Платон підкреслював необхідність розподілу праці, спеціалізації її за видами робіт. Сократ, розглядаючи управління як особливий вид діяльності, вважав, що слід поставити конкретну людину на відповідне місце і вимагати від неї виконання доручених їй завдань. Практика управління формувалася також у Македонії, Римі, Київській Русі та інших стародавніх державах.

Перші кроки наука управління зробила у галузі промислового виробництва. У 1911 р. появилася велика зацікавленість щодо управління тому, що саме тоді у США побачила світ книга Фредеріка Тейлора "Принципи наукового управління". Ця книга традиційно вважається початком визнання управління як науки та самостійної сфери досліджень. Метою даної науки є вивчення загальних закономірностей, всього того спільного і подібного, що є в управлінні будь-якою сферою діяльності людей. Поступово розвиваючись, наука управління прийшла в навчальні заклади. Так, у 1926 р. на кошти фонду Рокфеллера при Гарвардському університеті була створена спеціальна група, що мала своїм завданням дослідження проблем організації і управління.

Управління сферою фізичного виховання і спорту як наука та навчальний предмет пройшла значний історичний шлях формування та розвитку. В 30-х роках в фізкультурних вузах вивчалися питання організації фізкультурної роботи, про що свідчать конспекти, матеріали, програми навчальних дисциплін інститутів фізичної культури ім. П.Ф. Лесгафта та ДЦІФК видані у 1933-1934 рр. Так, у збірці матеріалів з навчальних

дисциплін ДЦФК (1934р.) містяться розділи присвячені організації самодіяльної фізкультурної роботи у початковій та середній школі, плануванню та обліку фізкультурної роботи в вузах. У 1948р., - в навчальні плани фізкультурних вузів окремим курсом було введено "Організацію фізичної культури" . У 1949 р. - видано друком програму вищезазначеного навчального курсу та методичний посібник для студентів "Історія фізичної культури і організація фізичної культури і спорту". У 1952 р. - видається ще один методичний посібник для інститутів фізичної культури, який носить назву "Організація фізичної культури і спорту в СРСР". У 1961р - виходить перша значна наукова праця з питань управління фізичною культурою "Організація фізичної культури в СРСР" під редакцією Н.І.Нікіфорова та В.С. Польшанського. В 1965р. – виходить з друку навчальний посібник "Організація фізичної культури" під редакцією вищезгаданих авторів. В 1966р. - обачила світ друкована праця українського фахівця сфери управління фізичною культурою М.Бунчука "Організація фізичної культури" у вигляді методичного посібника для студентів заочної форми навчання. У 1972 році вона була перевидана у форматі монографії. У 1977 р. видано підручник для інститутів фізкультури «Управление физкультурным движением» під редакцією В.А.Івоніна і К.А. Кулінковича. У 1987 р. - видано підручник для інститутів фізичної культури «Управління фізичною культурою і спортом», підготовлений авторським колективом: І.І.Переверзін, М.М.Бугров, Я.Р.Вількін та ін.

Терміни і поняття теорії управління: управління, менеджмент, система, організація, керівництво, ціль, рішення, регламентування, повноваження, обмеження, функції управління, інформація, ресурси.

Сучасні концепції теорії управління (підходи): системний; процес ний, ситуаційний.

Теми 2,3. СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ СФЕРОЮ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ В УКРАЇНІ (4 ГОДИНИ)

Державні органи управління фізичним вихованням, їх класифікація. Класифікація проведена за ознакою компетенції. Державні органи поділено на органи загальної, відомчої (або галузевої) і спеціальної компетенції. До першої групи органів віднесено Ради народних депутатів: Верховна рада , Ради народних депутатів адміністративних територій України. Розглянуто законотворчу діяльність Рад, зміст законодавчої бази розвитку сфери фізичного виховання і спорту. Як приклади державних органів відомчої компетенції, розглянуто систему управління фізичним вихованням і спортом в міністерстві Освіти і науки України, а також Міністерстві Транспорту та зв'язку. Особлива увага приділена діяльності Комітету фізичного виховання і спорту МОНУ та його структурних підрозділів на територіях. Розглянуто структурну побудову та діяльність Міністерства молоді та спорту України, як державної організації, яка очолює групу державних органів спеціальної компетенції. Подано інформацію про діяльність структурних підрозділів

обласних, міських, районних державних адміністрацій, які відповідають за розвиток фізичного виховання і спорту та адміністративних територіях. Подано інформацію щодо функціонування в Україні мережі центрів фізичного здоров'я населення «Спорт для всіх».

Розглянуто структурну побудову та діяльність громадських організацій в сфері фізичного виховання і спорту (НОКУ, НСКУ, НКСІУ, національні федерації з видів спорту).

Тема 4. РЕГЛАМЕНТУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ТА КАДРОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СФЕРИ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ (2 ГОДИНИ)

В лекції розглянуто питання «Спортивні школи в сфері фізичного виховання і спорту». Подано типи спортивних шкіл, які функціонують в Україні: ДЮСШ, КДЮСШ, СДЮШОР, ШВСМ. Звернуто увагу на функціонування різних типів спортивних шкіл для інвалідів. Висвітлено порядок їх утворення та варіанти підпорядкування. Подано інформацію про групи, на які поділяються вихованці у різних типах спортивних шкіл.

На прикладі спортивних шкіл розглянуто питання щодо регламентування діяльності організацій сфери. Подано види регламентування: правове, організаційне, нормативне, адміністративне, економічне. По кожному із видів регламентування наведено приклади документів регламентування. Зосереджено увагу на поняттях «соціальна та юридична відповідальність» спортивних організацій перед суспільством за свою діяльність. Наведено приклади названої відповідальності.

Друга частина лекції присвячена питанням кадрового забезпечення сфери фізичного виховання. Наведено спеціальності, за якими готують фахівців ВЗО фізкультурного профілю. Описано класифікацію навчальних закладів, які готують кадри для сфери та ступеневу підготовку фахівців різних спеціальностей. Подано інформацію щодо підготовки наукових кадрів та умов ефективного використання кадрових ресурсів в сфері фізичного виховання.

Теми 5,6. ФУНКЦІЇ УПРАВЛІННЯ СФЕРОЮ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ (4 ГОДИНИ)

В лекції розглянуто класифікація функцій управління. Функції поділено на дві групи: загальні або основні та спеціальні або специфічні. До переліку загальних функцій віднесено: планування, організацію, мотивацію, контроль. Є також інші переліки функцій, запропоновані науковцями, однак їх найбільша кількість складає біля 10. Названі функції відображають етапи виконання управлінських дій. Подано трактування поняття «зв'язувальні процеси» (рішення та комунікації). До групи спеціальних функцій віднесено функції, які відображають зміст діяльності організацій, їх підрозділів та окремих співробітників. Таких функцій налічується більше ніж 200.

Доведено взаємозв'язок груп функцій управління, який ґрунтується на тому, що для ефективного виконання будь-якої спеціальної функції (назва діяльності) потрібні всі загальні функції (етап діяльності).

В лекції розпочато детальний розгляд загальних функцій управління. Планування як функція управління. Розглянуто види планування: стратегічне та реалізації стратегії. Подано етапи стратегічного планування та види документів, які складаються в організаціях сфери фізичного виховання і спорту та належать до планування реалізації стратегії.

Розглянуто функцію управління – організація. Функція включає: делегування повноважень та побудова управлінських структур. Подано інформацію про перешкоди ефективного делегування повноважень та шляхи їх подолання. Розглянуто типи організаційних структур: лінійну, функціональну, комбіновану, штабну та поняття «реорганізація» або «реструктуризація».

В лекції розглянуто сутність поняття «мотивація», на чому ґрунтується мотивація (потреби та винагороди). Подано зміст теорій мотивацій змістовних та процес них. Зокрема розглянуто теорії мотивації: Туган-Барановського, Абрахама Маслоу, очікування і справедливості. Розглянути приклади мотивації діяльності співробітників організацій сфери фізичного виховання.

Подано інформацію про основну функцію управління – контроль, який називають базовим елементом процесу управління. Висвітлено види контролю, в залежності від часу проведення: попередній, поточний, заключний; види державного та громадського контролю. Визначено принципи контролю: об'єктивність, своєчасність, інтегрованість з іншими функціями, гласність, дієвість, простота та прийнятність.

Окреме питання лекції присвячено зв'язувальним процесам: комунікації та прийняттю рішень. Подано інформацію про види комунікацій: між особові та організаційні. Висвітлено перешкоди в між особовому комунікаційному процесі: вербальна та невербальні, а також перешкоди організаційних комунікацій: неефективна структура організації, діяльність неформальних груп та ін..

Тема 7. УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ОРГАНІЗАЦІЙ СФЕРИ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ (2 ГОДИНИ)

Лекція містить інформацію про формальні та неформальні групи в організаціях сфери фізичного виховання. До формальних груп належать такі, що утворені керівництвом і функціонують офіційно. Це групи: керівника або командні, робочі, комітети. Групи керівника, це перші його заступники. Робочі групи об'єднують співробітників, які виконують спільну роботу. Комітети – утворюються для виконання тимчасових завдань. В залежності від термінів виконання завдань комітети діляться на постійні (перманентні) та тимчасові. Наведено приклади таких груп в сфері фізичного виховання.

Подано інформацію про владу як спроможність впливати на поведінку інших. Висвітлено відсутність абсолютної влади та її залежність від ряду чинників. Розкрито форми влади: яка базується на примушенні, на винагороді, традиційної, експертної та ін. Окрім того приділена увага стиля,

який базується на причетності на здійснюється за формулою: збільшуй владу віддаючи її.

Розглянуто поняття «керівництво». Подано стилі керівництва: автократичний, демократичний, ліберальний, а також стиль зосереджений на роботі і стиль зосереджений на людях. Зосереджено увагу на висвітленні стилю орієнтованого на реальність, тобто такого, що сполучає ознаки різних стилів в залежності від ситуації.

В лекції розглянуто поняття «конфлікт», як відсутність узгодженості між двома сторонами; типи та причини конфліктів, а також методи управління конфліктними ситуаціями.

Тема 8. МІЖНАРОДНИЙ СПОРТИВНИЙ РУХ І МІСЦЕ У НЬОМУ ОРГАНІЗАЦІЙ З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ (2 ГОДИНИ)

В лекції розглянуто історію виникнення наприкінці 19 - на початку 20 століття міжнародного спортивного руху. Висвітлено причини його виникнення саме у названий історичний період. Серед них головними є: розвиток спорту в середині країн та його іманентна (змагальна) сутність, яка виводить спорт за кордони окремих країн; розвиток міжнародних зв'язків в сфері промисловості, науки, мистецтва, медицини, освіти та ін.

В лекції подано інформацію про сучасний стан міжнародного спортивного руху, який налічує найбільшу кількість міжнародних організацій – більше 300. Такої кількості міжнародних організацій не має жоден інший вид людської діяльності, що свідчить про популярність у світі. Наведено класифікація міжнародних спортивних об'єднань. Йдеться про всесвітні та регіональні організації, організації представників різних професій, наукові організації, організації професійного спорту, федерації з видів спорту, релігійні організації та інші. Подано організаційна побудова та діяльність Міжнародної Ради фізичного виховання і спорту (СІЕПС). Розглянуто особливості побудови і функціонування Асоціації вищих шкіл фізкультурної освіти (АІЕСЕП) і Міжнародної федерації фізичного виховання (ФІЕП).

ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Балабанова Л. В. Управління персоналом : підручник / Л. В. Балабанова, О. В. Сардак. – Київ : ЦУЛ, 2011. – 468 с.
2. Бордюгова Г. Міжнародний спортивний арбітраж: засади й особливості діяльності та словник найуживанішої лексики / Г. Бордюгова. – Київ : АВІАЗ, 2015. – 160 с.

3. Бріскін Ю. А. Вступ до теорії спорту інвалідів : навч. посіб. / Ю. А. Бріскін, А.В. Передерій. – Львів : Апріорі, 2008. – 70 с.
4. Булатова М. Олімпійській академії України – 25 років: сторінки історії та сьогодення / Марія Булатова, Валентина Єрмолова // Наука в олімпійському спорті. – 2016. – № 3. – С. 14–40.
5. Ващенко І. В. Загальна конфліктологія : навч. посіб. / за заг. ред. І. В. Ващенко, С. П. Гіренка. – Харків : Оригінал, 2002. – С. 1–49.
6. Вилькин Я. Р. Маркетинг спортивных организаций / Вилькин Я. Р. – Минск, 2015. – 184 с.
7. Гавкалова Н. Л. Управління ефективністю менеджменту персоналу : монографія / Н. Л. Гавкалова. – Харків : Вид-во ХНЕУ, 2011. – 296 с.
8. Гасюк І. Л. Механізми державного управління фізичною культурою та спортом в Україні : автореф. дис. ... д-ра наук з держ. управління : [спец.] 25.00.02 „Державне управління” / І.Л. Гасюк. – Київ, 2013. – 37 с.
9. Гевко І. Б. Методи прийняття управлінських рішень : підручник / Гевко І. Б. – Київ : Кондор, 2009. – 187с.
10. Горлачук В. В. Стратегічне управління : навч. посіб. / В. В. Горлачук, В. Г. В’юн, Р. В. Тарновська. – Миколаїв, 2003. – С. 12–21.
11. Еншин М. М. Спортивный менеджмент и маркетинг : учеб.-метод. комплекс для студ. спец. 1-030201 «Физическая культура» / М. М. Еншин, В. Ю. Дятлов. – Новополюк : ПГУ, 2008. – 252 с.
12. Єдина спортивна класифікація України : наказ Міністерства молоді та спорту України від 11.10.2013р., № 582.
13. Жданова О. М. Управління сферою фізичного виховання і спорту : навч. посіб. / О. М. Жданова, Л. Я. Чеховська. – Дрогобич : Коло 2009. – 229 с.
14. Жданова О.М., Чеховська Л.Я. Основи управління сферою фізичної культури і спорту. Навчальний посібник для студентів ВНЗ фізичного виховання і спорту. – Львів : ЛДУФК, 2017 -244с.

15. Імас Є. Тенденції розвитку сфери фізичної культури та спорту в умовах сучасного ринку / Є. Імас, Ю. Мічуда // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. – 2015. – № 2. – С. 142–149.
16. Корж В. П. Нормативно-правове та організаційно-управлінське забезпечення розвитку фізичної культури і спорту в Україні / В. П. Корж, Ю. О. Павленко, М. В. Дутчак, О. К. Артем'єв, В. П. Карленко, В. О. Дрюков // Актуальні проблеми фізичної культури і спорту. – 2006. – № 10. – С. 4–12.
17. Куліш Н. М. Кадрове забезпечення фізичної культури і спорту в Україні з погляду соціальної сфери / Н. М. Куліш // Молодий вчений. – 2016. – № 1 (28), ч. 3. – С. 91–94.
18. Куцивол В. А. Японский опыт управления персоналом / В. А. Куцивол // Управление персоналом. – 2012. – № 7 (114).
19. Михайлова Л. І. Управління персоналом : навч. посіб. / Л. І. Михайлова. – Київ : Центр учбової літератури, 2007. – 248 с.
20. Мічуда Ю. П. Функціонування та розвиток сфери фізичної культури і спорту в умовах ринку : автореф. дис. ... д-ра наук з фіз. виховання і спорту : [спец.] 24.00.02 „Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення” / Ю. П. Мічуда. – Київ : НУФВСУ, 2008. – 40 с.
21. Мудрик В. И. Организационно-управленческие основы физической культуры и спорта (учебные и справочные материалы) : [учеб. пособие] / В. И. Мудрик, Ю. П. Мичуда, С. А. Заветный. – Харьков : ХНАДУ, 2008. – 408 с.
22. Мурашко М. Менеджмент персоналу : навч.-практ. посіб. / Микола Мурашко. – 2-ге вид., стереотип. – Київ : Знання, 2006. – 311 с.
23. Новокрещенов В. В. Менеджмент физической культуры и спорта : учеб. пособие / В. В. Новокрещенов. – Ижевск : Изд-во ИжГТУ, 2011. – 164 с.
24. Переверзин И. И. Менеджмент спортивной организации : [учеб. пособие. – 3-е изд., перераб. и доп.]. – Москва : Физкультура и спорт, 2006. – 464 с.

25. Передерій А. В. Спеціальні олімпіади в сучасному світі : [монографія] / А. В. Передерій. – Львів : ЛДУФК, 2013. – С. 9–39.
26. Про громадські об'єднання : Закон України від 22.03.2012 р., № 4572-VI.
27. Про єдину спортивну класифікацію України : наказ Мінсім'ямолодьспорту України від 11.10.2013 р. № 582.
28. Про затвердження Положення про Комітет з фізичного виховання та спорту Міністерства освіти і науки України : наказ Міністерства освіти і науки України від 20.06.2013 р., № 808.
29. Про Національну стратегію з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року „Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація” : Указ Президента від 09.02.2016 р., № 42/2016.
30. Про схвалення Концепції Державної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на період до 2020 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 9 грудня 2015 р. N 1320-р.
31. Путятіна Г. М. Маркетингова діяльність некомерційних організацій (на прикладі дитячо-юнацьких спортивних шкіл) : [навч. посіб. для студ. ВНЗ фізкультурно-спортивного профілю] / Г. М. Путятіна, Н. В. Середа. – Харків : ХДАФК, 2013. – 102 с.
32. Рудьєв В. А. Менеджмент : навч. посіб. / В. А. Рудьєв, С. О. Гуткевич. – Київ : Центр учбової літератури, 2011. – 312 с.
33. Скібіцька Л. І. Організація праці менеджера : навч. посіб. / Л. І. Скібіцька. – Київ : Центр учбової літератури, 2010. – 360 с.
34. Типовий Статут фізкультурно-спортивного клубу спортивної спілки учнівської молоді загальноосвітнього та професійно-технічного навчального закладу : Закон України від 22.03.2002 р., № 210.
35. Туленков М. В. Сучасні теорії менеджменту : навч. посіб. / М. В. Туленков. – Київ : Каравела, 2014. – 304 с.
36. Чеховська Л. Я. Теоретичні основи управлінської праці фізкультурного керівника / Л. Я. Чеховська // Проблеми активізації рекреаційно-оздоровчої

діяльності населення : матеріали III Міжрегіон. наук.-практ. конф. – Львів, 2002. – С. 51–54.

Допоміжна

1. Веснин В.Р. Основы менеджмента: учебник / В.Р.Веснин. – Москва: Проспект, 2013. – 320 с
2. Дутчак М. В. Теоретико-методологічні засади формування системи спорту для всіх в Україні : автореф. дис. ... д-ра наук з фіз. виховання та спорту : [спец.] 24.00.02 „Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення” / М. В. Дутчак. – Київ, 2009. – 40 с.
3. Жданова О. М. Управління фізичною культурою : навч. посіб. для фізкультур. вузів / О. М. Жданова. – Львів : Вільна Україна, 1996. – 127с.
4. Мальона С. Організаційно-правові аспекти функціонування фізичної культури і спорту / С. Мальона // Молода спортивна наука України. – Львів: НФВ « Українські технології», 2006. – Т.3. – С. 12-16.
5. Олімпійська хартія. Міжнародний Олімпійський Комітет. – Київ, 2007. – 72 с.
6. Положення про Всеукраїнський центр фізичного здоров'я населення «Спорт для всіх» : наказ Державного комітету України з питань фізичної культури і спорту від 29.05.2003, № 1366.
7. Положення про дитячо-юнацьку спортивну школу : постанова КМУ від 5 листопада 2008 року № 993 (редакція від 15.04.2016 р.).
8. Положення про Міністерство молоді та спорту України : постанова Кабінету Міністрів України від 2.07.2014 року №220.
9. Положення про Управління фізичної культури і спорту Міністерства оборони України : наказ Міністерства оборони України від 19.05.2016 № 269.
10. Приходько І.І. Стратегічний менеджмент розвитку сфери фізичної культури і спорту в Україні / І.І. Приходько, В.І. Мудрик, О.В. Горбенко, Г.М. Путятіна, І.Г. Хомко, С.О. Левадня, Н.В. Серeda //

- Слобожанський науково-спортивний вісник: Зб. наук. пр. – Харків: ХДАФК, 2010. – №3 – С. 134-138.
11. Статут Національного Олімпійського Комітету України. – Київ, 2014. – 20 с.
12. Статут Співки громадських організацій „Спортивний комітет України”. – Київ, 2008. – 17 с.
13. Статут ФСТ "Спартак" Профспілок України. – 22 с.
14. Статут ФСТ "Динамо" України. – Київ, 1990. – 23 с. (нова редакція 26.02.2016 р.).
15. Статут ФСТ "Україна. – Київ, 1991. – 21 с.

Інформаційні ресурси інтернет

1. Асоціація ветеранів спорту України. Офіційний сайт. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://avsu.org.ua>
2. Дутчак М. В. Класифікація професій у сфері фізичної культури і спорту в Україні: стан та перспективи [Електронний ресурс] / М. В. Дутчак // Спортивна наука України. – 2010. – № 2. – С. 25–41. – Режим доступу : <http://www.sportscience.org.ua/index.php/>
3. Концепція Державної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на період до 2020 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 9 грудня 2015 р. № 1320-р. – <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1320-2015-p>
4. Лист Комітету з питань сім'ї, молодіжної політики, спорту та туризму Верховної Ради України від 05.02.2016 № 04-33/03-145. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.meduniv.lviv.ua/uploads/repository/fizreabilit/07.%20Normativno_pravovi_actu/Informmaterial%20Parlam%20cluhan%2023.03.pdf
5. Международная хартия физического воспитания, физической активности и спорта [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://unesdoc.unesco.org/images/0023/002354/235409r.pdf>. – 11с.

6. Національний комітет спорту інвалідів України. Офіційний сайт. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.2014.paralympic.org.ua/index.php?option=com_content&task=blogcategory&id=61&Itemid=145/index.php?option=com_content&task=view&id=7&Itemid=36.
7. Олімпійська академія України. Офіційний сайт. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://oau-ukr.com>
8. Про фізичну культуру і спорт : Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>.
9. Спортивная энциклопедия. Офіційний сайт. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://sportwiki.to/%D0%A1%D0%BF%D0%BE%D1%80%D1%82_%D0%B4%D0%BB%D1%8F_%D0%B2%D1%81%D0%B5%D1%85
10. Спортивний комітет України. Офіційний сайт. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://scu.org.ua/menu-sportcomitety-ukrainu.html>